

ФІЛОСОФСЬКО-МИСТЕЦЬКИЙ ПОРТРЕТ ЮРІЯ ВИННИЧУКА

**(на основі проведеного у Львові інтерв'ю
письменником від 13 серпня 2018 р.)**

ПШЕМИСЛАВ ЛИС-МАРКЄВІЧ

Університет імені Адама Міцкевича, Познань — Польща
przemyslaw@lis-markiewicz.pl; ORCID: orcid.org/0000-0002-8163-2020

PORTRET FILOZOFICZNO-ARTYSTYCZNY JURIJA WYNNYCZUKA

**(na podstawie przeprowadzonego we Lwowie wywiadu
z pisarzem 13 sierpnia 2018 r.)**

PRZEMYSŁAW LIS-MARKIEWICZ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań — Polska

STRESZCZENIE. Przedmiotem publikacji jest portret filozoficzno-artystyczny ukraińskiego pisarza Jurija Wynnuczuka stworzony na podstawie przeprowadzonego z nim wywiadu. Celem opracowania jest przedstawienie na podstawie rozmowy z artystą genezy jego stylu literackiego oraz początków twórczości. Analiza treści wywiadu prowadzi do wniosku, że styl literacki pisarza ukształtował się pod wpływem ukraińskich przekładów literatury obcej, głównie zachodnioeuropejskiej. Pisarz deklaruje, że istotna jest dla niego możliwość zachowania autonomii wewnętrznej podczas tworzenia utworu. Pragnie on zatem tworzyć bez ulegania naciskom ze strony swoich wyobrażeń o gustach i oczekiwaniach czytelników.

Słowa kluczowe: portret filozoficzno-artystyczny, wywiad, autonomia wewnętrzna, geneza stylu literackiego

PHILOSOPHICAL AND ARTISTIC PORTRAIT
OF YURIY VYNNYCHUK:
CASE STUDY OF THE INTERVIEW WITH THE WRITER
(Lviv, 13th of August, 2018)

PRZEMYSŁAW LIS-MARKIEWICZ

Adam Mickiewicz University, Poznań — Poland

ABSTRACT. The article aims to depict a philosophical and artistic portrait of the Ukrainian writer Yuriy Vynnychuk. The portrait is based on his interview. The objective of the study is to present the origin of his literary style and the beginning of his work. The analysis of the content of the interview leads to the conclusion that the writer's literary style was influenced by Ukrainian translations of foreign literature, mainly from Western Europe; the writer declares that he intends to preserve his internal autonomy during the creation of the work, he wants to be free from the pressure connected with his would-be readers' tastes and expectations.

Key words: philosophical and artistic portrait, interview, internal autonomy, origin of the literary style

Юрій Винничук — одна з найяскравіших постатей сучасного європейського письменства. Його твори перекладено багатьма мовами. Однак він відомий не тільки як автор романів чи укладач літературних антологій, його справедливо вважають успішним журналістом і популярним блогером. Дописи письменника в мережі завжди порушують гострі суспільно-політичні питання та миттєво стають популярними, знаходячи відгук у суспільстві.

Окремі аспекти творчого доробку Юрія Винничука неодноразово ставали предметом дослідження науковців (Ірина Ковбаса, Роксана Харчук, Марина Рябченко, Ростислав Семків, Сніжана Чернюк). Я. Голобородько вбачає призначення Ю. Винничука як митця у здатності письменника „адаптувати до українського художньо-ментального ґрунту цінності, що мали місце або набули поширення в західноєвропейській чи східній літературах, і пропонувати фабульно-образну стилістику, яка в минулому не застосовувалася для приготування національного літературного меню” [Голобородько 2006: 101]. Вивчення творчості Ю. Винничука як представника постмодерної прози здійснене в працях Я. Поліщука [Поліщук 2015] та І. Бондаря-Терещенка [Бондар-Терещенко 2005: 20, 33, 68–69, 116]. Широко використовувані письменником форми комізму привертають увагу Р. Семківа, який окреслює генезу авторського стилю Юрія Винничука „як таку, що розвивається від готичних, романтичних та ранньомодерних засновків до стилізацій та містифікацій цілком постмодерного світогляду” [Семків 2015: 56]. Іронія й сатира у творчості

письменника досліджена в праці О. Медведчук [Медведчук 2014], а мовні засоби творення комізму проаналізовано в дисертації О. Кузьмич [Кузьмич 2015: 111, 136, 150]. Мотиву двосвіття / двійництва присвячено наукову розвідку Ю. Фуца [Фуц 2016].

Однак, незважаючи на поодинокі дослідження окремих аспектів творчості Ю. Винничука, С. Чернюк його зараховує до письменників, які „попри знаковість авторських прізвищ, сплеск критичного інтересу й читачів, лишаються поки що поза літературознавчими зацікавленнями” [Чернюк 2016: 121]. Отже, ідеться про фрагментарність і вибірковість дослідження авторського портрета. Увага літературознавців зосереджується переважно на окремих творах письменника.

Зважаючи на неабиякий інтерес громадянського суспільства до різних аспектів творчості Ю. Винничука, багатогранну діяльність письменника, а також урахувуючи недостатнє вивчення його особистості як майстра слова, можна з упевненістю констатувати потребу в науковому осмисленні філософсько-мистецьких засад художньої системи цього сучасного українського митця. Зазначене й мотивує актуальність пропонованого дослідження.

Мета цієї наукової розвідки — змалювати філософсько-мистецький портрет Юрія Винничука на основі спеціально проведеного інтерв'ю з письменником¹.

Завдання дослідження: а) відшукати витоки творчого шляху письменника; б) визначити генезу письменницького стилю; в) схарактеризувати авторську „Я-суб'єктність” Ю. Винничука, тобто оцінку художником себе як митця в межах історико-культурної парадигми часу.

У ході дослідження застосовано *метод інтерв'ю* як спосіб вербальної взаємодії з метою отримання необхідної інформації. Використано актуальний нині культурологічний підхід, що сприяє висвітленню філософсько-естетичної проблематики авторського наративу.

Інтерв'ю з письменником є ефективним засобом дослідження творчості художника та опису його філософсько-мистецького портрета. Досліджуючи особливості жанру інтерв'ю в українськомовній комунікації, М. Штельмах зазначає, що „завдяки тенденції індивідуалізації мовної свідомості автора в тексті інтерв'ю відбувається формування неформального мовного контексту, що призводить до функціонального заміщення лексеми «ми» лексемою «я»” [Штельмах 2008: 10]. На думку дослідниці, діалог дає можливість гармонізувати взаємодію в системі “Я та Інший як Я” [Штельмах 2008: 3].

Безумовно, інтерв'ю з письменником дає можливість з'ясувати істинні витоки творчого шляху митця слова, виявити феномен філософського й мистецького впливу на його творчість, відстежити сприйняття Винничуком своєї індивідуальності, власної творчості, а також, що важливо, відчутти й зрозумі-

¹ *Примітка.* Інтерв'ю з Юрієм Винничуком було проведене особисто автором статті у Львові 13 серпня 2018 р.

ти письменницьке бачення гострих питань навколо його особистості і його ставлення до них.

Порушені теми під час проведених інтерв'ю можна умовно поділити на блоки (усього 15).

Витоки творчого шляху. Текст інтерв'ю засвідчує, що Юрій Винничук постає перед нами як людина, яка з раннього віку визначила свій літературний шлях: „Я з дитинства багато читав. У чотири роки вже навчився читати. Спершу пішло читання, потім — писання. Змалку писав віршики, а коли вступив на філологію, зацікавився серйознішою поезією, писав вірші. Згодом почав писати оповідання” [Приватний архів автора]². Письменник ще в юності пише багато творів. Саме тому на сьогодні він має чимало неопублікованого матеріалу, що зберігся з тих часів. Перші спроби надрукувати свої твори він зробив у 70-х рр. ХХ ст. Тоді було опубліковано близько 20 віршів. Однак світоглядна авторська парадигма розвивалася врозріз із панівними на той час мистецькими тенденціями радянської доби: „Я писав зовсім не те, що вимагалось в той час”. Тому надіслані до журналів твори (статті, переклади, оповідання) залишалися без уваги.

1987 р. письменник створює успішний театральний проект *Не журись!*, для якого сам пише пісні й сценарії. Пробоє себе в акторській майстерності. Перші оповідання опубліковані 1989 р. в низці журналів. Згодом ці твори ввійшли до збірки оповідань *Вікна застиглого часу* (2001) та видання *Місце для дракона* (2015). Праця *Огнений змій: антологія української фантастики ХІХ століття* також виходить 1989 р.

90-й рік ХХ ст. письменник вважає початком великої кризи в українському книгодрукуванні. В означений рік виходять збірка його віршів *Відображення* та збірка оповідань *Спалах*. 1992 р. публікують повість *Діви ночі*. „І на тому все! Протягом 90-х років я більше нічого не видавав, хоча й писав!”, — говорить Винничук.

Однак вважаємо, що цей період діяльності письменника досить продуктивний, оскільки саме тоді були написані епізоди таких знакових творів для автора в майбутньому: *Танго смерті* (2012), *Аптекарь* (2015) і *Лютеція* (2017). Звернімо увагу на коментування митцем того періоду: „Тоді я написав кілька своїх романів частково. Терпіння завершити твір не мав. Єдиний роман, який написав у перспективі року, — «Мальва Ланда». Я закінчив його 1992 р., хоча потім, через кілька років, ще його дописував, і він вийшов 2003 р.”.

Авторська “Я-суб’єктність”. Жанр інтерв'ю дає можливість почути оцінку автором своєї особистості, а також його місця як митця в історико-культурній парадигмі часу. Віру в себе автор вважає одним з важливих складників свого мистецького успіху: „Я завжди вірив у себе, ніколи не зневірився і ніколи не покидав писати. Це мене тримало”.

²Примітка. Усі цитати з інтерв'ю зберігаються в приватному архіві автора статті.

Своїм найбільш удалим твором Ю. Винничук вважає роман *Мальва Ланда*, оскільки писав його для себе: „без цензури в голові й без читача”. Письменник зазначає: „Коли почав видавати книжки, то мені в голові засів читач і час від часу він мене контролює, і псує мені настрої, бо я часом хотів би інакше написати, але пишу так, як хочеться йому”. А роман *Мальва Ланда*, за словами автора, написаний без жодних передбачень про те, що він буде колись надрукований. Письменник писав цей твір для себе й тому саме його вважає найдорожчим.

Митець має намір видати ще один твір, створений без внутрішньої читацької цензури. І подібний текст нині є. Його означено як фантазмагоричний твір *Арканум*. Це книжка, що складається з різних текстів. Поки що вона не впорядкована, але в майбутньому розпочнеться робота щодо її підготування до друку: „Вона теж для мене є важлива, хоча знаю, що вона буде не для широкого кола. Не буде добре продаватися. Буде погано читатися”. Отже, для Ю. Винничука важливі внутрішня свобода творення художнього тексту, бажання писати, керуючись власними вподобаннями, а не ситуативним читацьким мейнстрімом.

Зацікавлюють і думки письменника щодо загального уявлення про постать письменника, особливості його формування й становлення. Зокрема, у творі *Лютеція* Ю. Винничук зазначає: „Щоб стати письменником, треба бути глибоко нещасним, і я був ним...”. Однак у ході інтерв'ю на прохання прокоментувати цю фразу відповідає: „Я тоді писав поезію, а найкраще любовні вірші писати про любов утрачену або недосяжну. Про щасливу любов писали дуже мало. Я такого майже не знаю. Мабуть, В. Сосюра так писав. А страждання, переживання краще сприймаються на папері, перед очима, аніж в уяві”.

Оцінка історико-культурної парадигми часу. Юрій Винничук детально аналізує й оцінює умови, у яких довелося працювати митцям його покоління. Він щиро називає письменника “нещасним”: „Ті, хто народилися у 50-х роках, натрапили у своїй юності на брежнєвський «період застою» — систему, яка чавила будь-які модерні зрушення”. У той період автор захоплюється польською, чеською, словацькою літературами. „Я це все читав і страшенно заздрив,” — говорить Ю. Винничук. Його питання про те, чому в тих країнах, попри соціалізм і цензуру, модерна література розвивалася, торкається політичного виміру і яскраво демонструє оцінку обставин формування та зростання митця в умовах тоталітаризму СРСР.

Ситуацію з мистецьким простором у країнах Прибалтики автор оцінює більш позитивно, ніж в Україні: „Навіть у Прибалтиці було набагато легше. На початку 70-х років мені потрапило до рук естонське оповідання. Це була фантастична річ, у стилі Кафки. У нас ніхто такого в той час не дозволив би”.

За словами письменника, радянська влада вбачала загрозу в модерних оповіданнях, натомість агітувала робітників і селян писати вірші, унаслідок

чого з'явилася хвиля “народних” літераторів, чия творчість була “далекою” від справжнього мистецтва. І ситуацію в Україні тих часів Ю. Винничук вважає найгіршою, оскільки відзначає певний літературний поступ у Вірменії, Грузії, Азербайджані, Прибалтиці й навіть Росії: *„Росіяни друкували праці своїх мігрантів. Знаходили кошти на видання творів Буніна, Замятіна, у нас лише вірші Олеся видали й більше нічий”*.

Увагу привертають і думки письменника щодо бажання літературознавців зарахувати його до певних літературно-мистецьких течій (“вісімдесятників”, представників “галицько-станіславської школи” й нонконформістів). Митець вважає такі визначення дещо механічними: *„У мене було одне-єдине середовище. Ще від початку 70-х років, коли я почав щомісяця приїжджати до Львова, а потім тут оселився. Це було літературне середовище (близько сорока людей), до якого входили також співаки та художники. Ми збиралися разом, зустрічалися кілька разів на місяць. Кожний щось читав, художники показували своє. Це була така тиха, генеральна збиранина. Кількох з нас постійно викликали. Але серед нас не було жодного «стукача». Ми ніяк не називалися — ні сімдесятниками, ні вісімдесятниками, ні львівською школою. Хоча ми придумали для нас назву — «Герметична школа поезії». У підсумку те, що літературознавці пишуть і як вони ділять, — мені по цимбалах”*.

Оцінка формування власного літературного стилю. Ю. Винничук зазначає, що на формування його письменницького стилю найбільше впливали не українські письменники, а українські перекладачі зарубіжної літератури. Найбільш вишуканою й найкращою мовою вважає мову перекладів 20-х рр. ХХ ст., що були перевидані в 70-х: дванадцять томів Джека Лондона й вісім томів Гі де Мопассана. *„Коли я почав читати ті книжки, я був захоплений високим рівнем української мови”*, — зазначає письменник. Тому, услід за самим художником, можна констатувати, що індивідуальний стиль Ю. Винничука як митця створювався під впливом зарубіжної літератури: американської, французької, польської та ін.

Письменник наголошує, що українські класики на нього значно не впливали, оскільки він ознайомився з ними, коли вже був сформований як митець. А, як відомо, усі їхні твори видавали в 90-х рр. ХХ ст., бо до того часу вони були заборонені. Серед найбільш важливих імен митець називає такі: В. Винниченко, В. Підмогильний, В. Домонтович, А. Костецький, Ю. Косач, Г. Хоткевич. Ю. Винничук вважає, що на його світосприйняття як митця особливо вплинули твори Валерія Шевчука, зокрема: *„Його видані на зламі 60-х та 70-х оповідання вразили мене мовою й настроєм. Це рідкісні твори, бо вони були міськими, а більшість письменників тоді писала про село. А твори про село не могли на мене справити враження”*.

Оцінка творчої багатовекторності. Юрій Винничук — постать мультидіяльна: журналіст, укладач, письменник. Такого висновку доходимо під час

аналізу почутого в ході інтерв'ю, що дає змогу відстежити думки й дії людини-митця в різних видах її власної діяльності, а також відслідкувати вектор його авторського самоаналізу.

Сам митець вважає себе насамперед читачем, якому подобається нишпорити в старих виданнях, вишукувати цікаві тексти і їх видавати: „Для мене найбільше щастя — знайти оповідання в старій газеті”.

Митець зазначає, що не має улюбленого виду діяльності, дозує кожен з них, зокрема: „Неможливо кожний день писати. Маю настрій писати роман, то пишу роман, а коли маю настрій упорядковувати, то впорядковую”.

Мотиви упорядницької діяльності. Автор є упорядником багатьох антологій, у яких актуалізує різні теми й проблеми: краєзнавство, твори репресованих українських письменників, готика, фантастика, міфологія, казкарство. Ю. Винничук зізнається, що готичною прозою захопився ще з дитинства, особливо уподобав серію польських видань „*Orowieści z dreszczykiem*”. Появу захоплення готичною літературою письменник пояснює своєю любов'ю до казок, які йому подобалися не тільки читати, а й збирати, і нині він має велику бібліотеку: „Я — казкар. Готичні оповідання — це теж казки. Мені не подобаються жахи в стилі Стівена Кінга, я їх багато прочитав, вони не для мене. Мій рівень готичної прози зупинився на англійській «вікторіанській» прозі. Весь час читаю твори Шерідана Ле Фаню й багато інших”.

Із часом письменник почав шукати подібні твори в українській літературі, однак він зазначає, що не так і багато їх існує. До них митець зараховує містику, казкову фантастику й усі твори про чортів, відьом, духів. Нині письменник продовжує активно збирати такі твори й має намір перевидати деякі праці, напр., *Чорт зна що*³, доповнивши її й додавши окремий розділ про відьом. Сьогодні Ю. Винничук знайшов цікаві записи польських дослідників українського фольклору й теж має намір їх надрукувати.

На запитання про доцільність видання антології *Розп'ята муза*⁴, що за змістом є “сумним кладовищем забутих поетів”, яких ніхто вже не читатиме, автор відповів так: „Я видав цю антологію, бо дійшов висновку, що винен се тим людям. Знищені поети «Розстріляного відродження» були здебільшого дуже молодими. Якщо розстріляли хлопця, якому було 22–23 роки, то з нього міг вирости й поет, і прозаїк, і графоманець. Я вважаю, що вони всі заслужили на нашу пам'ять. Серед трьохсот літераторів з антології дець півсотні були більш-менш відомими, але я багато відкрив таких, яких ніхто не знав. Були й несподівані відкриття: я знайшов Сергія Кушніренка, про якого думав, що він пропав під час війни, а він оселився в селі на Волині й дожив до наших часів”.

³Примітка. Міфологічна енциклопедія *Чорт зна що*, упоряд. Ю. Винничук, Львів 2014.

⁴Примітка. *Розп'ята муза*: антологія українських поетів, які загинули насильницькою смертю, упоряд. Ю. Винничук, Львів 2011, т. 1, 2.

Перекладацька діяльність. „Я не займаюся професійним перекладанням, — говорить письменник, — перекладаю те, що мені подобається. Але загалом переклад — невдячна робота”. На запитання про необхідність досконалого володіння мовою оригінального твору Ю. Винничук відповідає: „Досконало треба знати мову, якою здійснюється перекладання, у той час як оригінал (іноземною мовою) можна перекладати зі словником, скористатися іншими перекладами для порівняння”.

Сексуальна тематика творчості. Літературознавець Я. Голобородько називає Ю. Винничука “Вагнером сексу” й зазначає, що письменник „беззаперечно є міфологом і культурологом сексбуття” [Голобородько 2006: 112].

Прагнення письменників описувати сексуальне життя пояснюють по-різному: бунтом проти комуністичних рамок, намаганням розкрити накладене роками табу, бажанням шокувати. Однак Ю. Винничук такі аргументи щодо своєї творчості відкидає, зазначаючи, що „після того всього, що із зарубіжної літератури до нас прийшло, пізно шокувати чи бунтувати”. Разом з тим він відзначає, що демонстрував певне бунтарство у своїй творчості на початку 90-х років. Нині ж уважає всі еротичні історії просто описом свого життя. І всі ті сцени — не бажанням показати секс, а прагненням продемонструвати свою „неприкаяність, пошуки способів виживання в непростій ситуації”. Усі сексуальні історії, описані у творах, письменник визнає такими, що відбулися насправді. Навіть говорить про ображеність деяких жінок, які досі не можуть пробачити, що він зробив їх прототипами своїх героїнь.

Взаємини із жінками стають для автора творів можливістю „скрацувати настрої після усіх допитів, негараздів у житті, судової тяганини”, оскільки йому довелося пережити розлучення й непростий судовий процес про поділ майна з колишньою дружиною.

Сприйняття критики. Ще однією перевагою вивчення авторського портрета саме через прийом інтерв’ювання — можливість побачити його реакцію на слова інших письменників про нього й почути його коментар стосовно таких слів Р. Іваничука: „Мені, досвідченому в житті, жінках і сексі чоловіку, гидко читати... відверто брудні порнографічні екзерсиси Винничука... Начитавшись такого, і жінки не захочеш. Автор, може, психічно хворий?”

У відповідь на це Юрій Винничук зазначає: „Він знав лише одне моє оповідання «Ги-ги-ги», і зазначений вислів стосується саме цього твору. Але це оповідання написано зі “стьобом” і чорним гумором. До того ж воно було перекладене кількома іноземними мовами. У ньому йдеться про шлюбну ніч головного героя з некрасивою дівчиною. Там, власне, і немає нічого про секс”. На закид житомирського письменника В. Даниленка, який наголошує, що популярність Ю. Винничука обмежується Галичиною, відповідає так: „Коло моїх читачів не обмежене Галичиною й Україною. Мої книжки перекладаються багатьма іноземними мовами”.

Колорит галицької говірки. Особливістю авторського стилю Ю. Винничука вважають зокрема і його увагу до галицької говірки. Сам письменник наголошує, що кількість людей, які розмовляють галицьким “балаком”, дедалі зростає. За його спостереженнями, багато з них не користувалися ним, „поки були молодими”, але вдаються до цього тепер. Ця говірка характерна для околиць Львова чи Івано-Франківська. І сам автор нею користується, але не з усіма: „Знайомому скажу «сервус», у магазині — вже ні. Коли кажу: «Фалюю собі по Львові», — не всі мене зрозуміють”.

Ю. Винничук посилається на власні дослідження з мовознавства, у яких він, зокрема, доводить, що „галицька мова — то літературна мова, що мусіла поступитися українській літературній мові”. Хоча письменник і зауважує, що більшість слів, які вважаються нині галицькими, насправді ними не є. Він доводить, що слова, напр., *смаколик*, *філіжанка* — це не полонізми, і ними користуються за межами Галичини. А, напр., слово *пательня* вживається в старих київських описах майна з XVI ст.: „У луцькому, київському магистратах я бачив саме ті майнові документи, у яких можна знайти «вуйка», «стрийка». То які вони галицькі? Це загальноукраїнські слова, просто ми їх зберегли, а вони їх забули”.

На його думку, якщо галицькі слова мають однакові відповідники в польській мові, то вони не обов’язково є полонізмами. Адже відбувалося взаємозбагачення мов, а тому існують слова, походження яких однозначно пояснити важко: „Мови наших сусідів дуже схожі, і з них легко запозичати. Слова, фрази непомітно входять у словниковий склад української мови й чітко «лягають» на її системну організацію. Коли я перекладав *Грала*, то запозичив із чеської «пан готельяр». Правильно українською було би «начальник готелю», але я не хотів такого слова. Слова «готельяр» ніколи в українській не було, але воно ідеально пасувало,» — зазначає письменник.

Подібність із творчістю польських письменників. Сам автор вважає свою творчість схожою на творчість польського письменника Януша Гловацького, оскільки обидва вони описували власні пригоди, і обидва — з гумором. Зокрема, це прослідковується в романах *Груші в тісті* (2010) та *Zgłowy*. Ю. Винничук зазначає, що найбільш подібні риси творчості серед інших польських письменників, мають Вітольд Гомбрович, Марек Гласко, Владислав Оркан, тобто здебільшого сучасні, хоча й прочитав багато класичних творів: „Я постійно перечитую твори Бруно Шульца. Це мій «акумулятор». Коли сідаю й знаю, що писати, але не знаю, як почати, то кличу Бруно: гортаю його книги, і він мені допомагає”.

Львів як складник авторської світоглядної генези. На думку голови Об’єднання українців у Польщі Петра Тими, Львів у *Танго смерті* ані польський, ані український. Ю. Винничук погоджується з таким визначенням. Він зазначає, що родини головних героїв — поляка, єврея, німця та українця — „це

прості люди, які об'єднані загибеллю своїх батьків". Політичні процеси жодним чином не позначалися на їхніх узаєминах. Письменник розмірковує про безліч свідчень жителів довоєнного Львова, які справді товаришували, створювали змішані сім'ї, а на польські чи українські свята взаємно відвідували один одного: „Вони разом жили в одному місті, не було поділу за національним складом на квартали. Так, мене звинувачували, що я не показав політичного життя тогочасного Львова. Але я й спортивного життя не показав. Йшлося про тих чотирьох людей, про те, що вони не перейшли на бік «червоних». Саме це мене стимулювало до написання роману. Усе, що відбувалося нагорі, усякі процеси — це все було над ними. Вони жили своїм життям”.

Політичні аспекти творчості.

Наслідки оприлюднення вірша-протесту „Убий пі*араса”⁵. У творі вгадується постать экс-президента України В. Януковича. Після оприлюднення вірша один з українських політиків подав скаргу до Генеральної прокуратури за „поширення порнографії” та „заклик до насильницьких дій”. Письменник зазначає, що його допитували стосовно цієї скарги. Однак самі львівські правоохоронці висловили підтримку згаданому твору, але пояснили, що через тиск з Києва змушені займатися цією справою. До того ж прокуратура замовила експертизу тексту вірша, яка засвідчила, що його не можна сприймати як заклик до дій, оскільки це зразок постмодерної літератури, для якої характерні, зокрема, й іронія, й уживання ненормативної лексики. Ситуація набула такого розголосу, що письменнику доводилося в той час давати десятки інтерв'ю на день. Вірш став настільки популярним, що був перекладений багатьма мовами, насамперед сербською та шотландською.

Звинувачення в антисемітизмі. У Польщі Ю. Винничука звинувачували в антисемітизмі. Однак письменник пояснює, що це викликано саме появою роману *Танго смерті*. Однак письменник зауважує, що книгу перекладено багатьма мовами, зокрема й німецькою, видано в Німеччині, Австрії та Швейцарії. Автор твору *Танго смерті* об'їздив ці країни з презентаціями. На кожній з них актори зачитували самостійно відібраний уривок з книги. Переважно обирали уривок про те, як учні кепкують з учителя івриту, досипавши йому до склянки пургену й зачинивши туалет. Сам письменник називає цей уривок одним з найдотепніших, зокрема: „Мої читачі та рецензенти з Австрії чи Німеччини розуміють, що учні могли позбиткуватися й над польським, і над українським учителем, а те, що мої персонажі обрали якраз учителя івриту, не чинить з мене антисеміта”.

Натомість письменник наводить приклад зі свого роману *Лютеція*, у якому є правдива історія про дружбу його батька з галицьким євреєм. Тато Ю. Винничука під час війни врятував життя євреєві на ім'я Ізьо. Хитрощами

⁵ Примітка. Вірш уперше з'явився 2011 р. Був прочитаний Ю. Винничуком під час літературного вечора „Ніч еротичної поезії”. Одразу набув популярності й став інтернет-мемом.

він здобув для нього українські документи, знайшов жінку, яка вдавала його дружину, підкупив німця й так витяг Ізя з концтабору. А коли батька Ю. Винничука ув'язнили комуністи, Ізьо допомагав його родині, удався до різних дій, аби полегшити батькову долю в тюрмі й пришвидшити звільнення. „Хоч я дуже не люблю похоронів та уникаю їх, на похорон Ізя я приїхав зі Львова, і він мене дуже розхвилював”.

Ю. Винничук зізнається: „Мене хвилює, що хтось може в Польщі намагатися приліпити мені клеймо антисеміта, але важко в таке повірити”. До того ж він зазначає, що роман *Танго смерті*, незважаючи на прогнози, незбаром таки вийде в польському перекладі у Вроцлаві (після інтерв'ю роман було вже видано).

Варто зазначити, що такі суперечки навколо роману не вплинули на його художню цінність, і літературознавці зараховують *Танго смерті* до творів, які стали знаковими й резонансними для розвитку українського письменства нового століття [див.: Поліщук 2015].

Оцінка здобутків сучасної української літератури. Письменник визнає, що мало читає сучасну українську літературу й більше зосереджується на класиці: „Зараз читаю деякі романи Винниченка, яких раніше не прочитав. Косача дочитую, деякі його оповідання були лише в пресі, саме вони мені страшенно подобаються. Крім того, я читаю те, що впорядковую, зокрема й модерну українську прозу, бо саме тепер готую антологію”. Із сучасних авторів читає Юрія Андруховича, Андрія Любку, Софію Андрухович, Юрія Іздрика, Тараса Прохаська, однак усе-таки надає перевагу зарубіжній літературі.

Отже, проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що інтерв'ю — ефективний метод вивчення філософсько-мистецького портрета Ю. Винничука. У ході аналізу тексту інтерв'ю з'ясовано таке: 1) митець рано захопився письменницькою творчістю; 2) автор мав неабияку творчу активність у молоді роки (особливо в 90-ті), що засвідчує написана в названий період значна частина опублікованих пізніше творів, що принесли йому визнання; 3) на формування його письменницького стилю значно впливали українські переклади творів західної літератури; 4) Ю. Винничук зараховує себе до “нещасного” покоління, що натрапило на політичну систему СРСР, яка обмежувала модерні зрушення в літературі; 5) для письменника важливі внутрішня свобода творення художнього тексту та бажання писати, не піддаючись тиску ситуативних читацьких уподобань.

Список використаної літератури

Бондар-Терещенко І., *Ostmodern: геопоетика, психологія, влада*, Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.

- Голобородько Я., *Інтертекстуальність й ультрасексуальність. Синекура Юрія Винничука*, [в:] Його ж, *Артеграунд. Український літературний істеблішмент*, Київ 2006, с. 101–118, [в:] Електронний ресурс: <http://194.44.152.155/elib/local/r113.pdf> (26.11.2018).
- Кузьмич О. Я., *Мовні засоби творення комічного в українській прозі кінця ХХ століття – початку ХХІ століття*, дис. ... канд. філол. наук, Луцьк 2015.
- Медведчук О., *Іронія і сатира у творчості Тараса Шевченка та Юрія Винничука: новаторство в межах традиції*, [в:] „Шевченкознавчі студії”, 2014, вип. 18, с. 643–649.
- Поліщук Я., *Реорієнтація в сучасній українській літературі*, [в:] „Синопис: текст, контекст, медіа”, 2015, № 3, [в:] Електронний ресурс: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2015_3_11 (26.11.2018).
- Семків Р. А., *Бурлеск і пародія у творчості Юрія Винничука*, [в:] „Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки”, 2015, т. 176, с. 52–56, [в:] Електронний ресурс: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8354/Semkiv_Burlesk_i_parodiia.pdf (26.11.2018).
- Фуц Ю., *Романтичний мотив двійництва в романі Юрія Винничука „Мальва Ланда”*, [в:] „Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство”, 2016, № 1, с. 223–227, [в:] Електронний ресурс: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/11386/1/43.pdf> (26.11.2018).
- Чернюк С. Л., *Комунікаційна ризоматика роману Ю. Винничука „Аптекарь”*, [в:] „Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили «Києво-Могилянська академія». Серія: Філологія. Літературознавство”, 2016, т. 276, вип. 264, с. 121–126, [в:] Електронний ресурс: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84601/80149> (26.11.2018).
- Штельмах М. Л., *Інтерв'ю в системі жанрів сучасної україномовної комунікації*, автореф. дис. ... канд. філол. наук, Київ 2008.

Spysok vykorystanoi literatury

[References]

- Bondar-Tereshchenko I., *Ostmodern: heopoetyka, psycholohiia, vlada [Ostmodern: Geopoetics, Psychology, Authority]*, Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2005.
- Holoborodko Y., *Intertekstualnisty ultraseksualnist. Synekura Yuriia Vynnychuka [Intertextuality and Ultrasexuality. Yuriy Vynnychuk's Sinecure]*, [v:] Yoho zh, *Artegraund. Ukrainyski literaturnyi isteblyshment [Arteground. Ukrainian Literature Establishment]*, Kyiv 2006, s. 101–118, [v:] Elektronnyi resurs: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2015_3_11 (26.11.2018).
- Kuzmych O. Y., *Movni zasoby tvorennia komichnogo v ukrainskiy prozi kintsia XX stolittia — pochatku XXI stolittia [Language Resources for Creation of Drollness in Ukrainian Prose at the Turn of XX and XXI Centuries]*, avtoref. ... kand. filol. nauk, Lutsk 2015.
- Medvedchuk O., *Ironiia i satyra v tvorchosti Tarasa Shevchenka ta Yuriia Vynnychuka: novatorstvo v mezhach tradytsii [Irony and Satire in Taras Shevchenko's and Yuriy*

- Vynnychuk's Oeuvre: Modernism Within Tradition*, [v:] „Shevchenkoznavchi studii”, 2014, № 18, s. 643–649.
- Polishchuk Y., *Reoriientatsiia v suchasniï ukrainskii literaturi [Reorientation in Contemporary Ukrainian Literature]*, [v:] „Synopsis: tekst, kontekst, media”, 2015, № 3, [v:] Elektronnyi resurs: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2015_3_11 (26.11.2018).
- Semkiv R. A., *Burlesk i parodiia u tvorchosti Yurii Vynnychuka [Burlesque and Satire in Yuriy Vynnychuk's Oeuvre]*, [v:] „Naukovi zapysky NaUKMA. Filolohichni nauky”, 2015, t. 176, s. 52–56, [v:] Elektronnyi resurs: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8354/Semkiv_Burlesk_i_parodiia.pdf (26.11.2018).
- Futs Yu., *Romantychnyi motiv dviinytstva v romani Yurii Vynnychuka „Malva Landa” [The Romantic Motive of Dual Personality in Yuriy Vynnychuk's Novel „Malva Landa”]*, [v:] Naukovi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho uniwersytetu imeni Lesi Ukrainky: Filolohichni nauky. Literaturoznavstvo”, 2016, № 1, s. 223–227, [v:] Elektronnyi resurs: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/11386/1/43.pdf> (26.11.2018).
- Cherniuk S. L., *Komunikatsiina ryzomatyka romanu Y. Vynnychuka „Aptekar” [Communicative Rhizome of Y. Vynnychuk's Novel „Apothecary”]*, [v:] „Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia». Seriia: Filolohiia. Literaturoznavstvo”, 2016, t. 276, vyp. 264, s. 121–126, [v:] Elektronnyi resurs: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84601/80149> (26.11.2018).
- Shtelmach M. L., *Interviu v systemi zhanriv sychasnoi ukrainomovnoi komunikatsii [Interview in a System of Genres in Contemporary Ukrainian Communications]*, avtoref. ... kand. filol. nauk, Kyiv 2008.